

REGLEMENTAREA PROTECȚIEI DATELOR CU CARACTER PERSONAL ÎN CONTEXTUL SOCIETĂȚII CONTEMPORANE

Revenco Ana-Maria, studentă

*Pavlencu Mariana, doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău*

Abstract. *Developing online activities, such as chatting, sending pictures, video files, and visiting social networks, facilitates the exchange of personal information and can make it public and accessible globally. The protection of personal data plays a key role in the exercise of the right to respect for private and family life, enshrined in Article 8 of the European Convention on Human Rights.*

There can be no absolute security, ensuring information security in all cases is a compromise between security and convenience, security and allocated resources.

Keywords: *compilation, private life, security, processing, storage of personal data.*

Societățile noastre devin din ce în ce mai digitalizate. Evoluțiile tehnologice rapide au generat noi provocări în multe domenii, mai cu seamă în domeniul protecției datelor cu caracter personal. Cu aceste transformări, fiecare dintre noi este afectat zilnic și sub diferite forme de ritmul evoluțiilor tehnologice și de modul în care sunt prelucrate datele cu caracter personal.

Datele cu caracter personal reprezintă orice informație care se referă la o persoană fizică identificată sau identificabilă. Informațiile diferite care, adunate, pot duce la identificarea unei anumite persoane constituie și ele date cu caracter personal. Articolul 4 al Legii privind protecția datelor cu caracter personal [3] stabilește condițiile legale de bază care urmează a fi implementate de operatori în cazul în care aceștia intenționează să demareze sau realizează deja acțiuni de prelucrare a datelor cu caracter personal. Astfel, înainte de a iniția o activitate de prelucrare, operatorii de date cu caracter personal (se consideră drept operator orice persoană fizică sau juridică care realizează activități de prelucrare a datelor cu caracter personal în alte scopuri decât cele personale. Calitatea de operator este dobândită din momentul realizării activității de prelucrare, și nu din momentul notificării CNPDCP) [3] sunt obligați să se asigure că activitatea de prelucrare care urmează să o realizeze este una corectă și conform prevederilor legii. Operatorii care realizau activități de prelucrare a datelor cu caracter personal până la data intrării în vigoare a Legii nr. 133 sunt obligați să-și revizuiască mecanismele de prelucrare în așa fel încât acestea să fie corecte și în conformitate cu prevederile legii [3].

Orice informație identificată sau identificabilă a unei persoane fizice poate fi tratată ca date cu caracter personal. O persoană poate fi identificată direct prin nume și este identificabilă printr-un număr de identificare sau o combinație de caracteristici specifice ce ține

de vârstă, cetățenie, funcție etc.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului stabilește drepturile fundamentale ale omului și oferă un mecanism de protecție al acestora. Republica Moldova face parte din Convenție din anul 1997, fiind obligată să respecte angajamentele luate și să asigure respectarea tuturor prevederilor Convenției pentru a evita o eventuală condamnare a Moldovei la Curtea de la Strasbourg. Astfel, în conformitate cu articolul 8 din Convenția europeană a drepturilor omului, dreptul unei persoane la protecție în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal face parte din dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței [2].

Dreptul la respectarea vieții private și dreptul la protecția datelor cu caracter personal sunt strâns legate. Ambele vizează protejarea unor valori similare, respectiv autonomia și demnitatea umană a indivizilor, asigurându-le o sferă personală în care aceștia să își poată dezvolta personalitatea, să poată gândi și să își poată forma opinii în mod liber. Aceste drepturi sunt, așadar, o condiție esențială pentru exercițiul altor libertăți fundamentale, precum libertatea de exprimare, libertatea de întrunire și de asociere pașnică și libertatea religioasă [7].

Cele două drepturi diferă în ceea ce privește formularea și domeniul de aplicare. Dreptul la respectarea vieții private constă în interzicerea generală a ingerințelor, sub rezerva anumitor criterii de interes public care pot justifica intervenția în anumite cazuri. Protecția datelor cu caracter personal este privită ca fiind un drept modern și activ, care instituie un sistem de ponderi și contraponderi pentru a proteja indivizii în orice situație în care le sunt prelucrate datele cu caracter personal. Prelucrarea acestor date trebuie să respecte elementele esențiale ale protecției datelor cu caracter personal, și anume supravegherea independentă și respectarea drepturilor persoanelor vizate.

Protecția datelor cu caracter personal are un rol fundamental în exercitarea de către o persoană a dreptului său la respectarea vieții private și de familie, astfel cum este garantat de art. 8 din Convenție. Dreptul intern trebuie să ofere garanții adecvate pentru a preveni orice utilizare adateilor cu caracter personal care ar putea fi incompatibilă cu garanțiile prevăzute de acest articol. Necesitatea unor astfel de garanții este cu atât mai mare în cazul protecției datelor cu caracter personal care constituie obiectul prelucrării automate, în special atunci când aceste date sunt utilizate în scopuri polițienești. Dreptul intern ar trebui să se asigure că aceste date sunt relevante și nu sunt excesive în raport cu scopurile pentru care sunt înregistrate, și că ele sunt păstrate într-o formă care să permită identificarea persoanelor vizate o perioadă nu mai lungă decât este necesar pentru scopurile pentru care acestea sunt înregistrate. Acesta trebuie să ofere, de asemenea, garanții adecvate, că datele cu caracter personal care au fost înregistrate au fost protejate în mod eficient împotriva utilizării necorespunzătoare și abuzului... [8, p. 11].

Deși sistemele sunt distincte, atât legislația Consiliului Europei, cât și legislația UE garantează punerea în aplicare, în primul rând la nivel național, a dreptului la un remediu efectiv, în limitele domeniului de aplicare și în conformitate cu normele și condițiile relevante

prevăzute de CEDO [1].

Principalele elemente ale Legislației Consiliului Europei privind protecția datelor în contextul securității naționale, al sectorului polițienesc și al justiției penale sunt:

- Convenția 108 modernizată și Recomandarea Consiliului Europei privind sectorul polițienesc tratează protecția datelor în toate domeniile de activitate ale poliției.
- Convenția privind criminalitatea informatică (Convenția de la Budapesta) este un instrument juridic internațional cu caracter obligatoriu care tratează infracțiunile comise împotriva și prin intermediul rețelelor electronice. Este, de asemenea, relevantă pentru investigarea infracțiunilor fără caracter informatic care implică dovezi electronice [8].

O diferență importantă între legislația Consiliului Europei și a UE este faptul că legislația Consiliului Europei, spre deosebire de legislația UE, se aplică și în domeniul securității naționale. Aceasta înseamnă că părțile contractante trebuie să rămână în sfera de aplicare a articolului 8 din Convenția europeană a drepturilor omului chiar și în ceea ce privește activitățile legate de securitatea națională. Mai multe hotărâri ale CEDO au ca obiect activitățile statului în domeniile sensibile ale legislației și practicii în materie de securitate națională, în ceea ce privește sectorul polițienesc și al justiției penale [9].

Convenția 108 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea automată a datelor cu caracter personal modernizată se aplică, la nivel european, tuturor domeniilor implicate în protecția datelor, iar dispozițiile acesteia vizează reglementarea prelucrării datelor cu caracter personal în general.

Prelucrarea datelor genetice, a datelor cu caracter personal referitoare la infracțiuni, proceduri și condamnări penale și orice măsuri de securitate conexe, a datelor biometrice care identifică în mod unic o persoană, precum și a oricăror date cu caracter personal sensibile este permisă numai atunci când există garanții adecvate împotriva riscurilor pe care le poate prezenta prelucrarea acestor date pentru interesele, drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei vizate, în special împotriva riscului de discriminare. Sarcinile juridice ale autorităților polițienești și ale autorităților judiciare penale necesită adesea prelucrarea datelor cu caracter personal, care poate avea consecințe grave asupra persoanelor în cauză. Recomandarea privind sectorul polițienesc adoptată de Consiliul Europei în 1987 oferă orientări statelor membre ale Consiliului Europei cu privire la modul în care ar trebui să pună în aplicare principiile Convenției 108 în contextul prelucrării datelor cu caracter personal de către autoritățile polițienești. Recomandarea a fost completată de un ghid practic privind utilizarea datelor cu caracter personal în sectorul polițienesc, adoptat de Comitetul consultativ al Convenției 108 [8].

Un aspect crucial al comunicațiilor electronice este imixtiunea autorităților publice în drepturile la respectarea vieții private și la protecția datelor. Mijloacele de supraveghere sau de interceptare a comunicațiilor, cum ar fi dispozitivele de ascultare sau de înregistrare, sunt permise numai dacă acest lucru este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură necesară într-o societate democratică în scopurile următoare:

- apărarea securității statului;
- sănătatea publică;
- interesele financiare ale statului;
- combaterea infracțiunilor;
- protecția persoanei vizate sau a drepturilor și libertăților altor persoane [4].

Multe hotărâri ale CEDO tratează motivarea ingerinței în dreptul la respectarea vieții private reprezentate de operațiunile de supraveghere. Având în vedere că prelucrarea datelor de către autoritățile polițienești poate avea un impact semnificativ asupra persoanelor în cauză, sunt deosebit de necesare norme detaliate de protecție a datelor în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal în acest domeniu. Recomandarea Consiliului Europei privind sectorul polițienesc a vizat abordarea problemei, oferind orientări cu privire la modul de colectare a datelor cu caracter personal în cadrul activității polițienești, modul de păstrare a fișierelor de date din domeniu, persoanele cărora trebuie să li se permită accesul la aceste fișiere, inclusiv condițiile pentru transferul de date cu caracter personal către autoritățile polițienești străine, modul în care persoanele vizate ar trebui să își poată exercita drepturile la protecția datelor, precum și modul în care autoritățile independente ar trebui să își exercite controlul. De asemenea, a fost luată în considerare obligația de a asigura o securitate adecvată a datelor. Recomandarea nu prevede colectarea nediferențiată, pe termen nedeterminat a datelor de către autoritățile polițienești [10].

Aceasta limitează colectarea datelor cu caracter personal de către autoritățile polițienești la minimumul necesar pentru prevenirea unui pericol real sau pentru urmărirea penală a unei infracțiuni specifice. Orice colectare suplimentară de date trebuie să se întemeieze pe legislația națională specifică. Prelucrarea datelor sensibile trebuie să se limiteze la ceea ce este absolut necesar în cadrul unei anumite anchete.

În cazul în care datele cu caracter personal sunt colectate fără știința persoanei vizate, aceasta trebuie să fie informată cu privire la colectarea datelor imediat ce divulgarea acestui fapt nu mai periclitează ancheta. Colectarea de date prin supraveghere tehnică sau prin alte mijloace automatizate ar trebui, de asemenea, să aibă un temei juridic specific [9].

Recomandarea Consiliului Europei privind sectorul polițienesc prevede că, atunci când se stochează date cu caracter personal, trebuie să se facă o distincție clară între: datele administrative și datele deținute de poliție; datele cu caracter personal ale diferitelor categorii de persoane vizate, cum ar fi suspecți, persoane condamnate, victime și martori; și datele considerate a fi elemente concrete și datele bazate pe suspiciuni sau speculații [10].

Scopul pentru care pot fi utilizate datele deținute de poliție trebuie să fie limitat cu strictețe. Acest lucru are consecințe asupra divulgării datelor deținute de poliție către terți: transferul sau divulgarea acestor date în cadrul sectorului polițienesc ar trebui reglementate în funcție de existența sau lipsa unui interes legitim de comunicare a informațiilor. Transferul sau divulgarea acestor date în afara sectorului polițienesc ar trebui permise doar în cazul în care există o obligație sau o autorizație legală clară în acest sens [4].

Principalele elemente ale legislației UE privind protecția datelor în sectorul polițienesc și al justiției penale sunt:

- În cadrul UE, protecția datelor în sectorul polițienesc și al justiției penale este reglementată atât în contextul prelucrării naționale, cât și în cel al prelucrării transfrontaliere de către autoritățile polițienești și autoritățile de justiție penală ale statelor membre și ale actorilor UE.

- La nivelul statelor membre, Directiva privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale trebuie să fie integrată în legislația națională.

- Instrumentele juridice specifice reglementează protecția datelor în cadrul cooperării transfrontaliere în domeniul aplicării legii, în special în combaterea terorismului și a criminalității transfrontaliere.

- Există norme speciale de protecție a datelor pentru Oficiul European de Poliție (Europol) și Unitatea Europeană de Cooperare Judiciară (Eurojust), precum și pentru nou-înființatul Parchet European, organisme ale UE care sprijină și promovează aplicarea legii la nivel transfrontalier.

- Există, de asemenea, norme speciale de protecție a datelor pentru sistemele comune de informații instituite la nivelul UE pentru schimburile transfrontaliere de informații între autoritățile polițienești și judiciare competente. Exemple importante sunt Sistemul de informații Schengen de adoua generație (SIS II), Sistemul de informații privind vizele (VIS) și Eurodac, un sistem centralizat care conține datele dactiloscopice ale resortisanților țărilor terțe și ale apatrizilor care solicită azil într-unul dintre statele membre ale UE.

- UE se află în proces de actualizare a dispozițiilor privind protecția datelor prezentate mai sus, astfel încât acestea să fie în conformitate cu dispozițiile Directivei privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și autorităților judiciare penale [9].

Ca mici recomandări întru perfectarea și dezvoltarea atât a sistemului de colectare, păstrare și prelucrare a datelor cu caracter personal, cât și protejarea lor pot fi următoarele:

- Valorificarea conceptului de persoană responsabilă de protecția datelor cu caracter personal la nivelul Parlamentului Republicii Moldova, în calitatea sa de operator de date cu caracter personal;

- Stabilirea unui plan de acțiuni în vederea îndeplinirii standardelor europene pentru recunoașterea Republicii Moldova în calitate de „stat care asigură un nivel adecvat de protecție”;

- Examinarea problematicii schimbului de informații între instituțiile constituționale ale Republicii Moldova și preținsele autorități din stânga Nistrului, cu expunerea unei poziții clare a Parlamentului Republicii Moldova la acest subiect sensibil [9].

Un alt subiect important discutat la nivel european este dezvoltarea unui cadru solid de interoperabilitate, ținând cont de cele mai înalte standarde de confidențialitate și securitate a datelor cu caracter personal. Nu în ultimul rând, trebuie reglementat foarte clar regimul și

modalitatea de prelucrare a datelor cu caracter personal în scopuri de arhivare, cercetare istorică, științifică, precum și cele colectate în scopuri de statistică. Însă acestor prelucrări de date cu caracter aparent nu li se aplică un nivel suficient de atenție, deși la nivelul Consiliului Europei și Uniunii Europene aceste subiecte sunt de interes major, fiind direct legate de dezvoltarea normală și avansată a societății, tehnologiilor, dar și a asigurării cu informații pentru istoria contemporană [7].

În concluzie vom afirma că problema importantă care s-a reliefat pe parcursul timpului, constă în absența unor rezultate palpabile la capitolul promovării conceptului de „date cu caracter personal” și „viață privată”; la capitolul cointeresării societății dar și a mass-mediei în reflectarea subiectului de protecție a datelor cu caracter personal. Dreptul la viață privată nu este perceput încă în suficientă măsură ca un drept inerent ființei umane, care solicită statului nu numai datoria de ne-imixtiune, dar și obligațiuni pozitive care cer în mod concret de la autorități să întreprindă măsuri rezonabile și adecvate pentru a proteja drepturile individului.

Un interes deosebit ar fi obținerea de către Republica Moldova a unui nivel de protecție adecvat al datelor cu caracter personal, în conformitate cu normele europene. Un asemenea statut ar însemna schimbul liber de date cu caracter personal între firme din interiorul UE cu cele din Republica Moldova sau chiar activități colaterale, cum ar fi stocarea ori prelucrarea datelor în centre de date din Republica Moldova, pornind de la dezvoltarea domeniului tehnologiilor informaționale la nivel de țară, fapt recunoscut de toți partenerii externi, ar putea deveni un centru regional de succes.

Referințe bibliografice:

1. Fișă tematică a Curții de Justiție a Uniunii Europene https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-10/fiche_thematique_-donnees_personnelles_-_ro.pdf (accesat la 12.02.22)
2. Convenția Europeană a Drepturilor Omului https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf (accesat la 19.02.22)
3. Legea nr. 133 privind protecția datelor cu caracter personal din 08-07-2011, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129123&lang=ro# (accesat la 13.02.22)
4. Despre protecția datelor cu caracter personal <https://anticoruptie.md/ro/interviuri/sergiu-bozianu-despre-protectia-datelor-se-vorbeste-foarte-mult-insa-si-mai-mult-se-duce-in-eroare-decat-sa-se-ofere-solutii-corecte> (accesat la 11.02.22)
5. Pagina SIS <https://sis.md/ro/content/prelucrarea-datelor-cu-caracter-personal> (accesat la 14.02.22)
6. Despre CNPDCP <https://datepersonale.md/> (accesat la 09.02.22)
7. Date cu caracter personal, pe pagina Casei Naționale pentru Asigurări Sociale <http://cnas.gov.md/pageview.php?l=ru&idc=619&t=/Date-cu-caracter-personal> (accesat la 17.02.22)
8. Fișă tematică – Protecția datelor cu caracter personal https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Data_ROM.pdf (accesat la 09.02.22)
9. Protecția datelor la ista <https://www.ista.com/ro/protectia-datelor/> (accesat la 12.02.22)
10. Recomandările 01/2021 cu privire la criteriile de referință privind caracterul adecvat al nivelului de protecție în temeiul Directivei privind protecția datelor în materie de asigurare a respectării legii https://edpb.europa.eu/system/files/2021-05/recommendations012021onart.36led.pdf_ro.pdf (accesat la 19.02.22)